שצ מָבוֹי שֶׁצִּדּוֹ אֶחָד אֵינוֹ יְהוּדִי וְצִדּוֹ אֶחָד יִשְׂרָאֵל. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א [א]מָבוֹי שֶׁצִּדּוֹ אֶחָד אֵינוֹ יְהוּדִי (א) וְצִדּוֹ אֶחָד יִשְׂרָאֵל, (ב) וּבַיִת שֶׁל יִשְׂרָאֵל אַחֵר אֶצְלוֹ פָּתוּחַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים (ג) וְלֹא לַמָּבוֹי, וְחַלּוֹן בֵּינוֹ לְבֵין יִשְׂרָאֵל הַדָּר בַּמָּבוֹי, אֵינוֹ יָכוֹל לְעָרֵב (ד) דֶּרֶךְ הַחַלּוֹן שֶׁבֵּינֵיהֶם (ה) [א]לְהוֹצִיא כֵּלָיו לַמָּבוֹי דֶּרֶךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל שְׁכֵנוֹ הַפָּתוּחַ לַמָּבוֹי, אֲבָל אִם פֶּתַח בֵּינֵיהֶם (ו) מֻתָּר. [ב]וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹסֵר אַף בְּפֶתַח פָּתוּחַ בֵּינֵיהֶם: ב [ב]מָבוֹי שֶׁצִּדּוֹ אֶחָד עַכּוּ״ם (ז) וְצִדּוֹ אֶחָד יִשְׂרָאֵלִים, וְהָיוּ חַלּוֹנוֹת פְּתוּחוֹת מֵחֲצֵרוֹ לְחָצֵר שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְעֵרְבוּ כֻּלָּם דֶּרֶךְ חַלּוֹנוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁנַּעֲשׂוּ כְּאַנְשֵׁי בַּיִת אֶחָד וּמֻתָּרִים לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס (ח) דֶּרֶךְ חַלּוֹנוֹת, הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמָּבוֹי (ט) דֶּרֶךְ פְּתָחִים (י) עַד שֶׁיִּשְׂכְּרוּ מִן הָאֵינוֹ יְהוּדִי:

א ערובין ע״ד (ע״ב) וְצִיַּנְתִּיו לְעֵיל בְּסִימָן שפ״ב (סעיפים יט־כ).
ב רַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ה׳ מֵהִלְכוֹת עֵרוּבִין (הי״ח) וְעַיֵּן בְּמַה שֶׁצִּיַּנְתִּי לְעֵיל.

שצא דִּין בִּטּוּל רְשׁוּת לְאוֹתָן שֶׁשָּׁכְחוּ לְעָרֵב. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א [א]כְּכָל מִשְׁפְּטֵי בִטּוּל (א) לְמִי שֶׁשָּׁכַח וְלֹא עֵרֵב בַּחֲצֵרוֹ, כֵּן הוּא בְּמָבוֹי, * שֶׁאִם שָׁכְחָה חָצֵר אַחַת וְלֹא נִשְׁתַּתְּפָה, * מְבַטֶּלֶת רְשׁוּתָהּ לִשְׁאָר בְּנֵי הַמָּבוֹי, אוֹ הֵם לָהּ (ב) [ב]אַף עַל פִּי שֶׁהֵם רַבִּים, שֶׁבְּנֵי הֶחָצֵר גַּבֵּי מָבוֹי חֲשׁוּבִים (ג) כְּיָחִיד בְּחָצֵר. (ד) וּכְכָל מִשְׁפְּטֵי יִשְׂרָאֵל בְּחָצֵר עִם הָאֵינוֹ יְהוּדִי, כֵּן הוּא בְּמָבוֹי (ה) אוֹ בְּעִיר, שֶׁאֵין אִסּוּר לְטַלְטֵל בְּמָבוֹי אוֹ בְּעִיר הַמֻּקֶּפֶת חוֹמָה (ו) עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת שֶׁל בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל בָּעִיר [ג]אֲבָל חָצֵר אַחַת לֹא (ז) אֲפִלּוּ אִם הַרְבֵּה בָּתִּים שֶׁל יִשְׂרָאֵל פְּתוּחִים לְתוֹכָהּ, [ד]וְהוּא שֶׁתְּהֵא הָעִיר מֻקֶּפֶת חוֹמָה (ח) לְדִירָה. (ט) וּסְתָם עֲיָרוֹת הֵן מֻקָּפוֹת לְדִירָה, וּסְתָם מִבְצָרִים אֵינָם מֻקָּפִים לְדִירָה.

א מִשְׁנָה עֵרוּבִין ע״ג (ע״ב) וּבַגְּמָרָא שָׁם.
ב כְּלוֹמַר וְקַיְימָא לָן דְּאֵין מְבַטְּלִין רְשׁוּת לְרַבִּים שֶׁלֹּא עֵרְבוּ כַּמְבֹאָר בְּסִימָן ש״פ (ס״ד). ג הָרֹא״ש רֵישׁ פֶּרֶק הַדָּר (פ״ו סי׳ א) וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם בְּסִפְרוֹ (נתיב יב חט״ז).
ד תּוֹסָפוֹת (סב: ד״ה ורבי).

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א (א) וְצִדּוֹ אֶחָד יִשְׂרָאֵל. וּמַיְירֵי שֶׁאֵין כָּאן אֶלָּא חָצֵר אֶחָד שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַפָּתוּחַ לַמָּבוֹי: (ב) וּבַיִת שֶׁל יִשְׂרָאֵל אַחֵר. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, חָצֵר: (ג) וְלֹא לַמָּבוֹי. דְּאִלּוּ הָיָה גַּם חָצֵר הַשֵּׁנִי פָּתוּחַ לַמָּבוֹי, אִם כֵּן הֲרֵי יֵשׁ כָּאן שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵלִים, וּצְרִיכִים לִשְׂכֹּר הַמָּבוֹי מִן הָעַכּוּ״ם וּלְשַׁתֵּף בֵּינָם: (ד) דֶּרֶךְ הַחַלּוֹן. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, שֶׁיְּעָרְבוּ עַל סְמָךְ שֶׁיֵּשׁ חַלּוֹן פָּתוּחַ בֵּינֵיהֶם: (ה) לְהוֹצִיא כֵּלָיו לַמָּבוֹי. וְאַף עַל גַּב דְּאֵין כָּאן אֶלָּא חַד יִשְׂרָאֵל שֶׁחֲצֵרוֹ פָּתוּחַ לַמָּבוֹי, מִכָּל מָקוֹם אָסְרוּ חֲכָמִים לָזֶה לְטַלְטֵל דֶּרֶךְ חֲצֵרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ אֲפִלּוּ עַל יְדֵי עֵרוּב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְמֹךְ (ו) הַאי יִשְׂרָאֵל עָלָיו שֶׁיּוֹצֵא וְנִכְנָס תָּדִיר עַל יְדֵי עֵרוּבוֹ וְיִשָּׁאֵר לָדוּר כָּאן יְחִידִי בִּמְקוֹם עַכּוּ״ם וְיִלְמֹד מִמַּעֲשָׂיו: (ו) מֻתָּר. דִּבְלָאו הָעֵרוּב גַּם כֵּן לֹא מִסְתְּפֵי הַאי יִשְׂרָאֵל לָדוּר כָּאן, דְּכֵיוָן שֶׁיֵּשׁ פֶּתַח גָּמוּר, (ז) מָצוּי בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה שֶׁיִּכָּנֵס הַאי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ, וּלְהָכִי לֹא גָזְרוּ. וְכָל זֶה כְּשֶׁהַמָּבוֹי מְתֻקָּן כַּדִּין בְּלֶחִי וְקוֹרָה אוֹ בְּצוּרַת הַפֶּתַח. וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן שפ״ב סָעִיף י״ט בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה מַה שֶׁכָּתַבְנוּ שָׁם וְשַׁיָּךְ גַּם כֵּן לְכָאן, וְכֵן מַה שֶׁכָּתַבְנוּ שָׁם בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה כדי), כִּי הוּא עִנְיָן אֶחָד, רַק דְּשָׁם כָּתַב הַמְחַבֵּר דִּין זֶה לְעִנְיַן חָצֵר וְכָאן כְּתָבוֹ לְעִנְיַן מָבוֹי: ב (ז) וְצִדּוֹ אֶחָד יִשְׂרָאֵלִים. וְחַצְרֵיהֶם פְּתוּחִין לַמָּבוֹי: (ח) דֶּרֶךְ חַלּוֹנוֹת. וְכָל שֶׁכֵּן אִם הָיוּ פְּתָחִים בֵּינֵיהֶם דִּמְהַנֵּי הָעֵרוּב: (ט) דֶּרֶךְ פְּתָחִים. הַפְּתוּחִים (ג) לַמָּבוֹי: (י) עַד שֶׁיִּשְׂכְּרוּ וְכוּ׳. דְּאֵין עֵרוּב מוֹעִיל לַעֲשׂוֹתָם כְּיָחִיד בִּמְקוֹם עַכּוּ״ם, כִּדְאִיתָא לְעֵיל סִימָן שפ״ב סָעִיף (ז׳) [כ׳]:

א (א) לְמִי שֶׁשָּׁכַח וְלֹא עֵרֵב וְכוּ׳. הַמְבֹאָר בְּסִימָן ש״פ וְשפ״א: (ב) אַף עַל פִּי שֶׁהֵם רַבִּים. [ג]אֵ׳הֵם לָהּ׳ קָאֵי, (ו) וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר, וְקַיְמָא לָן בְּסִימָן ש״פ (ס״ד) דְּאֵין מְבַטְּלִין רְשׁוּת לִשְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא עֵרְבוּ מִפְּנֵי שֶׁהֵם אוֹסְרִים זֶה עַל זֶה, וְאִם כֵּן לִכְאוֹרָה גַּם הָכָא הֲרֵי יֵשׁ רַבִּים בֶּחָצֵר וְלֹא נִשְׁתַּתְּפוּ בַּמָּבוֹי, אֵיךְ יְכוֹלִין לְבַטֵּל לָהֶם, קָא מַשְׁמַע לָן כֵּיוָן דְּעַל כָּל פָּנִים עָשׂוּ עֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת יַחַד כְּיָחִיד חֲשִׁיבִי: (ג) כְּיָחִיד בְּחָצֵר. וּפָשׁוּט דְּהַבִּטּוּל לֹא יוֹעִיל רַק לְזֶה הֶחָצֵר שֶׁבִּטְּלוּ לְגַבֶּיהָ דְּהוּא יִהְיֶה מֻתָּר לְהוֹצִיא מֵחֲצֵרוֹ לַמָּבוֹי, אֲבָל שְׁאָרֵי חֲצֵרוֹת אֲסוּרִין לְהוֹצִיא מֵחֲצֵרָן לְמָבוֹי דְּרַבִּים, וּכְעֵין מַה שֶׁכָּתַב לְעֵיל בְּסִימָן ש״פ סָעִיף ד׳. (ז) וַאֲפִלּוּ בִּטְּלוּ לוֹ גַּם רְשׁוּת בֵּיתָם וַחֲצֵרָם, גַּם כֵּן נִרְאֶה דְּלֹא מְהַנֵּי לְהוֹצִיא מֵחֲצֵרָן לַמָּבוֹי, דְּרַבִּים לְגַבֵּי יָחִיד לֹא נַעֲשׂוּ כְּאוֹרְחִים, וַאֲפִלּוּ אִם נֹאמַר לְעִנְיָן זֶה דִּבְנֵי חָצֵר חֲשִׁיבִי כְּרַבִּים, הָא מְבֹאָר שָׁם דְּרַבִּים לְגַבֵּי רַבִּים גַּם כֵּן לֹא נַעֲשׂוּ כְּאוֹרְחִים: (ד) וּכְכָל מִשְׁפְּטֵי וְכוּ׳. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, שֶׁמְּבֹאָר בְּרֵישׁ סִימָן שפ״ב (ס״א) דְּאֵין הַנָּכְרִי אוֹסֵר עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי בָּתֵּי יִשְׂרָאֵלִים בֶּחָצֵר, כֵּן הוּא בְּמָבוֹי, שֶׁאֵין אִסּוּר לְהוֹצִיא (ג) מֵהֶחָצֵר לְמָבוֹי שֶׁהוּא מְתֻקָּן בְּלֶחִי וְקוֹרָה עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי חֲצֵרוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵלִים בַּמָּבוֹי: (ה) אוֹ בְּעִיר. הַיְנוּ הַמֻּקֶּפֶת חוֹמָה דְּאֵינָהּ צְרִיכָה עוֹד תִּקּוּן וּכְדִלְקַמֵּיהּ, דְּאִי לֹא הָיָה מֻקָּף חוֹמָה, בִּכְלַל כַּרְמְלִית הִיא כָּל זְמַן שֶׁאֵינָהּ מְתֻקֶּנֶת בְּלֶחִי וְקוֹרָה: (ו) עַד שֶׁיְּהֵא שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת. דְּאָז אוֹסְרִים זֶה עַל זֶה לְהוֹצִיא כְּלֵי הַבַּיִת לַמָּבוֹי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִשְׁתַּתְּפוּ בְּיַחַד, וּבָזֶה הָעַכּוּ״ם גַּם כֵּן אוֹסֵר עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יוֹעִיל שִׁתּוּפָן עַד שֶׁיִּשְׂכְּרוּ מִמֶּנּוּ רְשׁוּתוֹ בַּמָּבוֹי: (ז) אֲפִלּוּ אִם הַרְבֵּה כוּ׳. דִּלְגַבֵּי מָבוֹי כָּל בְּנֵי הֶחָצֵר חֲשׁוּבִים כַּחֲדָא וְכַנַּ״ל: (ח) לְדִירָה. דְּאִם לֹא כֵן, בְּלָאו הָכִי אָסוּר אִם הִיא יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם, דְּהוּא בִּכְלַל קַרְפֵּף הַמְבֹאָר לְעֵיל בְּסִימָן שנ״ח: (ט) וּסְתָם עֲיָרוֹת וְכוּ׳. דִּסְתָם עֲיָרוֹת בּוֹנִים בָּתִּים

בֵּאוּר הֲלָכָה

א * שֶׁאִם שָׁכְחָה חָצֵר אַחַת וְלֹא נִשְׁתַּתְּפָה. עַיֵּן סִימָן שפ״ז (ס״א) דִּכְשֶׁעֵרְבוּ הַחֲצֵרוֹת דֶּרֶךְ פְּתָחִים שֶׁבֵּינֵיהֶם אֵינָם צְרִיכִים בִּטּוּל כְּלָל, דְּסוֹמְכִין עַל עֵרוּב בִּמְקוֹם שִׁתּוּף, וְכֵן כָּתַב הַטּוּר:

* מְבַטֶּלֶת רְשׁוּתָהּ וְכוּ׳. וּמִכָּל מָקוֹם הִיא עַצְמָהּ אֲסוּרָה לְהוֹצִיא מֵחֲצֵרָהּ לַמָּבוֹי, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ש״פ (ס״ד). וְהֵיכָא דְּבִטְּלָה לָהֶן גַּם רְשׁוּת בֵּיתָן וַחֲצֵרָן, מַשְׁמַע מֵהַגְּרֵ״ז (ס״א) דְּגַם הֵם מֻתָּרִין לְהוֹצִיא לַמָּבוֹי, מִשּׁוּם דְּכֵיוָן דְּעֵרְבוּ בְּיַחַד כֻּלָּן כְּדָרִים בְּבַיִת אֶחָד דָּמֵי, וְהָוֵי כְּאוֹרֵחַ לְגַבֵּי שְׁאָרֵי חֲצֵרוֹת שֶׁבַּמָּבוֹי. אֶכֶן לְפִי דַּעַת בַּעַל חֶמֶד מֹשֶׁה (סי׳ שפא סק״ג) שֶׁהֵבֵאנוּ לְעֵיל בְּסִימָן

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (ו) גְּמָרָא (עה.): (ז) הָרֹא״ש (פ״ו סי׳ כא) בְּשֵׁם רִ״י: ב (ג) אֲבָל דֶּרֶךְ הַפְּתָחִים שֶׁפְּתוּחִים מֵחָצֵר לְחָצֵר בְּלֹא דֶּרֶךְ הַמָּבוֹי, מֻתָּר אֲפִלּוּ בְּלֹא שְׁכִירוּת:

א (ו) אֵלִיָּה רַבָּה (סק״א) וְתוֹסֶפֶת שַׁבָּת (סק״א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים, וְכֵן מַשְׁמַע בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א (ד״ה אע״פ): (ז) וְרָאִיתִי בִּפְרִישָׁה (סק״ב, ודרישה סי׳ שפ סק״א) שֶׁכָּתַב דְּאִם בִּטְּלוּ לוֹ רְשׁוּת בֵּיתָן מֻתָּר, וּמַשְׁמַע בִּדְבָרָיו דַּאֲפִלּוּ רַבִּים לְגַבֵּי יָחִיד מֻתָּר בָּזֶה, וּלְפִי מַה שֶׁהִסְכִּימוּ לְעֵיל בְּסִימָן ש״פ הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ז) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים לֹא מְהַנֵּי בָּזֶה אֲפִלּוּ בִּטְּלוּ לוֹ רְשׁוּת בֵּיתָן, עַיֵּן שָׁם: (ג) רְצוֹנוֹ לוֹמַר כֵּלִים שֶׁשָּׁבְתוּ בַּבַּיִת, דְּאִלּוּ כֵּלִים שֶׁשָּׁבְתוּ בֶּחָצֵר לֹא חֲמִירָא מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵין אוֹסֵר בָּזֶה מֵחָדָר לְמָבוֹי אֲפִלּוּ אִם לֹא עֵרֵב וְלֹא נִשְׁתַּתְּפוּ בַּמָּבוֹי וְכֵן כֵּלִים שֶׁשָּׁבְתוּ בַּמָּבוֹי גּוּפָא גַּם כֵּן מֻתָּר לְטַלְטֵל בְּכָל הַמָּבוֹי וְאֵין הָעַכּוּ״ם יָכֹל לֶאֱסוֹר דְּלֹא חֲמִירָא מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁמְּבֹאָר לְעֵיל בְּסִימָן שפ״ח (ס״א) דְּמֻתָּר אֲפִלּוּ לֹא נִשְׁתַּתְּפוּ בַּמָּבוֹי. וּלְפִי מַה שֶׁהֵבִיא רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר לְעֵיל בְּסִימָן שפ״ב (ד״ה אז) בְּשֵׁם מַהֲרִי״ל (שו״ת סי׳ קנו) יֵשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה, וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן שפ״ב בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה אז) מַה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּעִנְיָן זֶה:

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (סי׳ שפב סכ״א) משמע שמותר להוציא כליו לבית חבירו ואסור רק להוציא לחצר חבירו. ולפ״ז ה״ה כאן מותר להוציא לחצר חבירו ואסור רק להוציא למבוי [וראה שם בביה״ל ד״ה כדי שהביא פלוגתא בזה]. ב] ובשו״ע הרב (סי׳ שפב סכ״ג) הכריע כדעה הראשונה להקל כשיש פתח. [ובמשנ״ב שם (ס״ק סט) החמיר כדעה השניה]. ג] ובשו״ע הרב (ס״א) ביאר דברי השו״ע ׳אע״פ שהם רבים׳ על ביטול שלה אליהם, כלומר, שאע״פ שבחצר שלא נשתתפה דרים רבים ורבים אין נעשים אורחים ע״י ביטול רשותם, הכא כל בני החצר נחשבים כיחיד כלפי המבוי כיון שכולם יוצאים למבוי בפתח אחד.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

(י) וּכְשֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת שֶׁל בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל בָּעִיר [ה]צְרִיכִים לִשְׂכֹּר מִכָּל חָצֵר וְחָצֵר שֶׁל אֵינוֹ יְהוּדִי, (יא) וְאֵין מַסְפִּיק בְּמַה שֶּׁיִּשְׂכֹּר מִשַּׁר הָעִיר. הַגָּהּ: (יב) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּדַוְקָא לְעִנְיַן לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס לִרְשׁוּת הָאֵינוֹ יְהוּדִי, אֲבָל (יג) לְטַלְטֵל בַּמָּבוֹי יָכוֹל לִשְׂכֹּר מִן הַשַּׁר (יד) שֶׁהֲרֵי דֶּרֶךְ הַמָּבוֹי הוּא שֶׁל הַשַּׁר וְיָכוֹל לְסַלֵּק כָּל הָאֵינָם יְהוּדִים מִשָּׁם (ריב"ש סימן תש"י). * [ו]בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשַׁר שֶׁאֵין הַבָּתִּים שֶׁלּוֹ [ז]וְגַם אֵין לוֹ רְשׁוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבָתֵּי בְּנֵי הָעִיר כְּלָל (טו) אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת מִלְחָמָה, אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁכָּל צָרְכֵי הָעִיר אֵינָם נַעֲשִׂים אֶלָּא עַל פִּי הַשַּׁר אוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁלּוֹ, וַדַּאי שֶׁשְּׂכִירוּת מֵהַשַּׁר הַהוּא אוֹ (ח) [א] מִשְּׂכִירוֹ וּלְקִיטוֹ (טז) מְהַנֵּי, * שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהוֹשִׁיב אֲנָשָׁיו וּכְלֵי מִלְחַמְתּוֹ בְּבָתֵּי בְּנֵי הָעִיר (יז) בִּשְׁעַת מִלְחָמָה (יח) * שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּם: ב (ג) [ב] (יט) [ח]יִשְׂרְאֵלִים הַדָּרִים

ה טור וְהַמַּרְדְּכִי (סי' תקט) בְּשֵׁם רַ"מ וְהַכֹּל בּוֹ (סי' לג), וְצִיַּנְתִּי מוֹצָא הַדִּין לְעֵיל בְּסִימָן שפ"ב (סי"ח). ו בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש רבינו), וְכֵן כָּתַב הָרַשְׁבָּ"א בִּתְשׁוּבָה (ח"א סי' תרכו). ז הָרַב הַמַּגִּיד בְּפֶרֶק ב' מֵהִלְכוֹת עֵרוּבִין (הי"ד) וּשְׁאָר פּוֹסְקִים. ח בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ישראל).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [א] מִשְּׂכִירוֹ. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב, וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבוֹת בַּ"ח הַחֲדָשׁוֹת סִימָן ד' מַה שֶּׁכָּתַב בָּזֶה. וְעַיֵּן בִּדְבַר שְׁמוּאֵל סִימָן רנ"ז בְּעִיר גִּינוֹבָ"ה שֶׁהַשָּׂרִים הַפְּרוֹקְטוֹטְרִישׁ אֵין לָהֶם כֹּחַ בְּכוֹלְלֵי הָעִיר בַּשְּׁוָקִים וּרְחוֹבוֹת אֵין שְׂכִירוּת שֶׁלָּהֶם מוֹעִיל כו', עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת חַוּת יָאִיר סִימָן קל"ה שֶׁתָּמַהּ עַל עֲיָרוֹת שֶׁנּוֹהֲגִים הַתַּר בְּטִלְטוּל בִּרְחוֹב הַיְּהוּדִים וְאִסּוּר חוּצָה לוֹ, דְּמִמַּה נַּפְשָׁךְ, אִם שָׂכְרוּ מֵהַשַּׁר כו' עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בִּשְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ג' סִימָן כ"ט כָּתַב דִּבְאוֹתָן מְקוֹמוֹת שֶׁיֵּשׁ עֵבֶר הַנָּהָר בְּתוֹכוֹ בְּלֹא שׁוּם מִסְגֶּרֶת כְּגוֹן פְּרָאג וּכְהַאי גַּוְנָא, אֵין מְטַלְטְלִין רַק בִּרְחוֹב הַיְּהוּדִים עַל יְדֵי עֵרוּב וְלָחִי וְקוֹרָה אוֹ שֶׁרְחוֹב הַיְּהוּדִים סְגוּרִים מִכָּל צַד, וְאֵין חוֹשְׁבִין הַנָּהָר לְחוֹמָה כְּדַעַת קְצָת הָאַחֲרוֹנִים, וְכֵיוָן שֶׁנָּהֲגוּ לְהַחְמִיר אֵין לְהָקֵל מִשּׁוּם וְאֵל תִּטֹּשׁ' כו' (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן שס"ג), מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם הַמָּקוֹם סָגוּר וּמְסֻגָּר מִכָּל צַד, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁיֵּשׁ עֵבֶר הַנָּהָר, מִכָּל מָקוֹם אִם הַנָּהָר יֵשׁ לוֹ מִסְגֶּרֶת מִכָּל צַד כְּגוֹן בִּקְהִלָּה קְדוֹשָׁה מִיץ וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה כֻּלֵּי עֶלְמָא מוֹדוּ דְּהָוֵי כְּחוֹמָה, וְכֵן הַמִּנְהָג בִּקְהִלָּה קְדוֹשָׁה מִיץ לְטַלְטֵל בְּכָל הָעִיר בְּלִי שׁוּם צֹרֶךְ לְבִטּוּל רְשׁוּת, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבַת חֶכֶם צְבִי (סי' ו) דִּשְׂכִירוּת מִשַּׁר לֹא מְהַנֵּי אֶלָּא אִם כֵּן בְּיָדוֹ לְהַעֲרִיךְ מִלְחָמָה אוֹ לְשַׁנּוֹת הַדֶּרֶךְ בִּלְתִּי רְצוֹן הָעִיר, וּמַה שֶּׁנּוֹטֵל פְּרָס מִבְּנֵי הָעִיר אֵין זֶה מוֹעִיל כו', וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן שפ"ב בְּעִנְיַן אִם מוֹעִיל הַשְּׂכִירוּת אַף שֶׁמַּת עַיֵּן שָׁם בְּסָעִיף קָטָן ו' וְסָעִיף קָטָן ט'. וְעַיֵּן בְּקוּנְטְרֵס אַחֲרוֹן לִתְשׁוּבוֹת בַּ"ח הַחֲדָשׁוֹת סִימָן ד' עַל דִּבְרֵי הָחֶכֶם צְבִי שֶׁכָּתַב לִתְמֹהַּ עַל הָרִיבָ"ש, וְשָׁם נִתְבָּאֵר בְּעִנְיַן הַטִּלְטוּל שֶׁיֵּשׁ לָחוֹשׁ מֵאַחַר שֶׁחֵיל הַמֶּלֶךְ עוֹמְדִים בְּדִירוֹת מְיֻחָדִים שֶׁאֵין לְהַשַּׁר תְּפִיסַת יָד בַּבַּיִת, וְצָרִיךְ לִשְׂכֹּר מִפְּקִידֵי הַמֶּלֶךְ אוֹ מִשְּׂכִירוֹ וּלְקִיטוֹ, וְכֵן מְבֹאָר בְּשׁוּ"ת נוֹדָע בִּיהוּדָה מַהֲדוּרָה תִּנְיָנָא סִימָן ל"ב עַיֵּן שָׁם: ב [ב] יִשְׂרְאֵלִים. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב, וְעַיֵּן

בְּאֵר הַיטֵב

א (ח) מִשְּׂכִירוֹ. וְכֵן נוֹהֲגִין בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מִצַּד אֶחָד הֶקֵּף וּקְנִיַּת רְשׁוּת מֵהַשַּׁר, שֶׁקּוֹנִין כָּל מִינֵי מַשְׁקִין מִן הָאֵינָם יְהוּדִים וּמְטַלְטְלִים. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין הַתַּר, כְּגוֹן שֶׁאֵין הַשַּׁר רַק גּוֹבֶה מַס, אָסוּר אֲפִלּוּ לְטַלְטֵל בַּמָּבוֹי. וּכְבָר זָכַרְנוּ לְעֵיל בְּסִימָן שפ"ב סָעִיף ז' בְּכָל אֵינוֹ יְהוּדִי שֶׁאֵין מוֹעִיל שְׂכִירוּת מֵאֵינוֹ יְהוּדִי אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁהוּא חַי וְאַחַר כָּךְ צָרִיךְ שְׂכִירוּת חָדָשׁ מִבְּנוֹ. עַד כָּאן לְשׁוֹן טַ"ז (סק"ג) עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבַת חֶכֶם צְבִי סִימָן ו' וּבִתְשׁוּבַת דְּבַר שְׁמוּאֵל סִימָן קמ"ה. וּבְחַוּת יָאִיר סִימָן קל"ה כָּתַב דִּבְעִיר הַמֻּקֶּפֶת חוֹמָה שֶׁיֵּשׁ לַיְּהוּדִים רְחוֹב מְיֻחָד וְנִסְגֶּרֶת בַּלַּיְלָה לֹא יָדַע מַה טַּעַם לֶאֱסֹר לְטַלְטֵל בְּכָל הָעִיר, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בְּצֶמַח צֶדֶק: ב (ג) יִשְׂרְאֵלִים. וְרַשַּׁ"ל סִימָן י"ח כָּתַב שֶׁקִּבֵּל מִזְקֵנִים לֶאֱסֹר לְטַלְטֵל בִּירִיד לוּבְלִין, וְאוּלֵי שֶׁמִּפְּנֵי שֶׁרְגִילִין לִקְבֹּעַ לָבוֹא בְּכָל יָרִיד וְיָרִיד, וְרָגִיל אוֹסֵר מִיָּד לֹא שְׁנָא יִשְׂרָאֵל לֹא שְׁנָא אֵינוֹ יְהוּדִי, עַיֵּן סִימָן שפ"ד (ס"א). עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהִנֵּה הַמַּרְדְּכִי (סי' תקז) כָּתַב דְּעַל כָּל פָּנִים אָסוּר הָאוֹרֵחַ לְהוֹצִיא מִבֵּיתוֹ לֶחָצֵר אוֹ לָעִיר, וְעַיֵּן בְּמַהֲרִי"ק שֹׁרֶשׁ מ"ו, וְנִרְאֶה לִי שֶׁהַדִּין עִמּוֹ דַּהֲרֵי הֶחָצֵר מְיֻחָד לְהַבַּעַל הַבַּיִת

בָּאוּר הֲלָכָה

ש"פ (ביה"ל ד"ה והוא הדין) **אֵינוֹ כֵּן, דְּמִכָּל מָקוֹם רַבִּים הֵם וְרַבִּים לֹא הָוֵי כְּאוֹרְחִים,** אַךְ דַּעַת בַּעַל אֶבֶן הָעוֹזֵר בְּסִימָן ש"פ (ס"ד ד"ה ורבים) דַּאֲפִלּוּ רַבִּים לְגַבֵּי רַבִּים חֲשִׁיבִי כְּאוֹרְחִים, **וְצָרִיךְ עִיּוּן לְמַעֲשֶׂה:**

* **בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשַׁר שֶׁאֵין הַבָּתִּים שֶׁלּוֹ.** הַלָּשׁוֹן אֵינוֹ מְדֻקְדָּק, דַּאֲפִלּוּ בְּבָתִּים שֶׁלּוֹ, כָּל שֶׁהִשְׂכִּירָן אוֹ מְסָרָן לְמַס וְאֵינוֹ יָכוֹל לְסַלְּקָן וְלֹא שִׁיֵּר לוֹ רְשׁוּת לְהַנִּיחַ שָׁם כֵּלָיו, לֹא מְהַנֵּי בְּמַה שֶּׁשּׂוֹכְרִין מִמֶּנּוּ, וְכִדְמוּכָח בְּבֵית יוֹסֵף עַצְמוֹ (ד"ה ומ"ש רבינו) בִּתְחִלַּת דְּבָרָיו, וְכֵן מוּכָח בִּתְשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ"א (ח"א) סִימָן תרכ"ו וּכְמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל וְאֵין מַסְפִּיק (ס"ק יא). אֶלָּא דְּנִרְאֶה דִּלְהָכִי נָקַט הַמְחַבֵּר דִּינוֹ בְּשַׁר שֶׁאֵין וְכוּ', מִשּׁוּם אֹרְחָא דְּמִלְּתָא, דְּעַל פִּי רֹב בְּשַׁר שֶׁהַבָּתִּים שֶׁלּוֹ דַּרְכּוֹ לְהַנִּיחַ כֵּלָיו בְּבָתֵּי אַנְשֵׁי הָעִיר וְאֵין מוֹחָה בְּיָדוֹ, וְכֵיוָן שֶׁכֵּן הַמִּנְהָג הָוֵי כְּמוֹ שֶׁשִּׁיֵּר לוֹ כֹּחַ וּרְשׁוּת בֶּחָצֵר, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב כֵּן בֶּאֱמֶת הָרִיבָ"ש (סי' תכז) וּמְבִיאוֹ הַבַּיִת יוֹסֵף (ד"ה ואע"ג), וּלְהָכִי נָקַט בֵּית יוֹסֵף דִּינוֹ בְּאֵין הַבָּתִּים שֶׁלּוֹ, אֲבָל **הֵיכִי דְּיָדְעִינַן שֶׁלֹּא שִׁיֵּר לוֹ זְכוּת כְּגוֹן בְּמָקוֹם שֶׁאֵין הַמִּנְהָג לְהַנִּיחַ שָׁם כֵּלָיו, בְּוַדַּאי אֲפִלּוּ בְּבָתִּים שֶׁלּוֹ אֵין יְכוֹלִים לִשְׂכֹּר מִמֶּנּוּ.** וְדִבְרֵי הַחַיֵּי אָדָם (כלל עה סכ"ד) בָּזֶה קָשִׁים:

* **שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת. וְאִם עַל יְדֵי הֶכְרֵחַ נוֹהֵג כָּךְ וְאֵינוֹ מֵחוֹק הַמְּלָכִים, אֵינוֹ מוֹעִיל** [אֵלִיָּה רַבָּה (סק"ה) בְּשֵׁם רִיבָ"ש (שם)]:

* **שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּם. עַיֵּן בְּחֶכֶם צְבִי** סִימָן ו' שֶׁנִּתְקַשָּׁה בָּזֶה, דְּמַאי מְהַנֵּי בְּמַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַנִּיחַ כֵּלִים בִּשְׁעַת מִלְחָמָה, הֲרֵי עַתָּה עַל כָּל פָּנִים אֵינוֹ שְׁעַת מִלְחָמָה וּמִמֵּילָא אֵין לוֹ עַתָּה שׁוּם רְשׁוּת וְאִם כֵּן אֵיךְ יְכוֹלִין לִשְׂכֹּר מִמֶּנּוּ, וּמְצַדֵּד [ב]דְּמַיְירֵי בְּשַׁר שֶׁהַיְכֹלֶת בְּיָדוֹ לְעוֹרֵר מְדָנִים וּמִלְחָמָה בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצֶה עִם שְׁכֵנָיו וְאֵין בְּנֵי הַמְּדִינָה מְעַכְּבִין עָלָיו וּלְהָכִי יָפֶה כֹּחוֹ לְהַשְׂכִּיר, וּלְאַפּוּקֵי אִם אֵין בְּיָדוֹ בִּלְבַד בְּלִי רְשׁוּת אַנְשֵׁי הָעִיר לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה, בְּוַדַּאי אֵין כֹּחוֹ יָפֶה שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת מִלְחָמָה לְהַשְׂכִּיר רְשׁוּתָן עַיֵּן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ מַקִּיפִין חוֹמָה סְבִיבָם לְצֹרֶךְ הַבָּתִּים, וּמִקְרֵי עַל יְדֵי זֶה מֻקָּף לְדִירָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן מִבְצָרִים שֶׁאָנוּ קוֹרִין שְׁלָא"ס שֶׁנַּעֲשֶׂה לְהִשָּׁמֵר מִפְּנֵי הָאוֹיֵב, הוּא מֻקָּף תְּחִלָּה בְּחוֹמָה וְאַחַר כָּךְ בּוֹנִים בָּתִּים בְּתוֹכוֹ: (י) **וּכְשֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת וְכוּ' בָּעִיר.** נִרְאֶה, דַּאֲפִלּוּ אִם כָּל חָצֵר הָיָה בְּמָבוֹי אַחַר לֹא נֶחְשָׁב כְּיָחִיד בִּמְקוֹם עַכּוּ"ם, דְּכֵיוָן שֶׁהָעִיר מֻקֶּפֶת חוֹמָה סְבִיבָהּ נֶחְשָׁבִים כָּל הַמְּבוֹאוֹת כְּמָבוֹי אֶחָד וְאוֹסְרִים הַיִּשְׂרְאֵלִים זֶה עַל זֶה, וּמִמֵּילָא צְרִיכִים לִשְׂכֹּר מֵהָעַכּוּ"ם רְשׁוּתוֹ, אִם לֹא שֶׁהָיוּ מְקוֹמוֹת חֲלוּקִין זֶה מִזֶּה בְּצוּרַת הַפֶּתַח אוֹ בִּשְׁנֵי פֶסִין, וְכַאֲשֶׁר בֵּאַרְנוּ בְּסִימָן שפ"ו סָעִיף ב' בַּהַגָּ"ה בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה וּלְקַמָּן בְּסִימָן שצ"ב סָעִיף ו': (יא) **וְאֵין מַסְפִּיק וְכוּ'.** אַף (ד) שֶׁהַבָּתִּים שֶׁלּוֹ וּמְסָרָן לְאַנְשֵׁי הָעִיר עַל מְנָת שֶׁיְּשַׁלְּמוּ לוֹ מַס מִן הַבָּתִּים כַּנָּהוּג. וְהַטַּעַם, שֶׁהֲרֵי לֹא יָכוֹל לְסַלְּקָן כָּל זְמַן שֶׁמְּשַׁלְּמִין לוֹ הַמַּס, וּכְהַהִיא דְּסִימָן שפ"ב סָעִיף י"ח. וַאֲפִלּוּ אִם הוּא מְמֻנֶּה גַּם כֵּן עַל מִשְׁפְּטֵיהֶם, כֵּיוָן שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת לְעִנְיַן בָּתֵּי הָעִיר: (יב) **וְיֵשׁ אוֹמְרִים וְכוּ'.** [א]וְכֵן הִסְכִּימוּ (ה) הָאַחֲרוֹנִים לַהֲלָכָה: (יג) **לְטַלְטֵל בַּמָּבוֹי.** לְהוֹצִיא מִבָּתֵּי יִשְׂרָאֵל וּלְהַכְנִיס לָהֶם: (יד) **שֶׁהֲרֵי דֶּרֶךְ הַמָּבוֹי הוּא שֶׁל הַשַּׁר.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, שֶׁמִּסְתָּמָא יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַשַּׁר עַל הַדֶּרֶךְ לְשַׁנּוֹתָהּ וְלָתֵת לְבַעֲלֵי בָתִּים דֶּרֶךְ מִצַּד אַחַר וְיָכוֹל לְהַשְׂכִּיר לָהֶם: (טו) **אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת מִלְחָמָה.** אֶלָּא מִתְנַהֵג הַדָּבָר עַל פִּי יוֹעֲצֵי הַמְּדִינָה: (טז) **מְהַנֵּי.** הַיְנוּ אֲפִלּוּ לְעִנְיַן לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס לְבָתֵּי הָעַכּוּ"ם: (יז) **בִּשְׁעַת מִלְחָמָה.** עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה שלא): (יח) **שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּם.** וּלְפִי זֶה מֻתָּר לִשְׂכֹּר מֵהַמְמֻנֶּה שֶׁל מֶלֶךְ, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ רְשׁוּת לְהַמֶּלֶךְ לְהוֹשִׁיב אֲנָשָׁיו וּכְלֵי מִלְחַמְתּוֹ בְּבָתֵּי בְּנֵי הָעִיר שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּם מִדִּינָא דְּמַלְכוּתָא, וְאִם כֵּן כָּל עֶבֶד מַעֲבָדָיו הַקְּטַנִּים הָוֵי כִּשְׂכִירוֹ וּלְקִיטוֹ שֶׁהֲרֵי הַמְמֻנֶּה הוּא בִּמְקוֹם הַמֶּלֶךְ. וְנִרְאֶה לִי, דַּוְקָא מֵהַמְמֻנֶּה עַל זֶה כְּמוֹ זֶה שֶׁקּוֹרִין פָּאלִיצֵיי"א שֶׁיָּדוּעַ שֶׁכָּל דְּבַר הַמַּלְכוּת נַעֲשֶׂה עַל יָדוֹ, וַאֲפִלּוּ מֵהַמְשָׁרְתִים שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לָהֶם רְשׁוּת לִקַּח מְשָׁרְתִים שֶׁעַל יְדֵיהֶם נִתְקַיֵּם כָּל צִוּוּיֵי הַמֶּלֶךְ, אֲבָל מֵאַנְשֵׁי חֵילוֹתָיו, אֲפִלּוּ הָרֹאשׁ שֶׁלָּהֶם לֹא מְהַנֵּי בְּמָקוֹם שֶׁהוּא אֵין מְמֻנֶּה עַל זֶה [חַיֵּי אָדָם (כלל עה סכ"ב)]: ב (יט) יִשְׂרְאֵלִים

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ד) כֵּן אִיתָא בִּתְשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ"א בְּהָדְיָא בְּסִימָן תרכ"ו (ח"א), וְכֵן כָּתַב הַבַּ"ח (ס"א): (ס) אֵלִיָּה רַבָּה (סק"ג) וְתוֹסֶפֶת שַׁבָּת (סק"ג) וְשֻׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים (סי' ד ס"ק יח) וְחַיֵּי אָדָם (כלל עה סכ"ב), וּדְלֹא כְּטַ"ז (סק"ג):

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו"ע הרב (ס"ב) לא הביא דעת הרמ"א להלכה, ומשמע דס"ל כשו"ע שאפשר לשכור רק אם יש לו זכות בבתים. וכן מוכח בדבריו בסימן שפ"ב ובסימן שצ"א שבכל מקום שהזכיר דין שכירו ולקיטו כתב 'שכירו ולקיטו שבביתו', עיי"ש. **ב]** ובשו"ע הרב (ס"ב) כתב: שהרי יש לו רשות להושיב אנשיו וכלי מלחמתם בבתי בני העיר בשעת מלחמה שלא מדעתם. ולא הזכיר דמיירי שהשר יכול לעורר מדנים ולעשות מלחמה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah